



Yeni Pazar'da Türkçe Öğretimi: Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

*The Teaching of Turkish in Novi Pazar:
Problems Encountered in Implementation and Solution Suggestion*

Fazıl ÖZDAMAR*

Özet

1459-1461 yıllarında Gazi İsa Bey İshakbegoğlu tarafından kurulan Yeni Pazar, 1912 yılına kadar Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde kalmıştır. Kuruluşundan itibaren hızlı bir gelişme gösteren ve Osmanlı Devleti'nin Sancaklarından birinin başkenti olan Yeni Pazar'ın nüfusunun çoğunluğu, günümüzde Boşnaklardan oluşmaktadır. Günümüzde Yeni Pazar'da yaşayan Boşnaklar, çalışma veya eğitim amacıyla ya da bazı kişisel sebeplerle Türkçe öğrenmek istemektedirler. Boşnaklar dışında şehirde yaşayan Sırp'ların da Türkçeye ilgisi her geçen yıl daha da artmaktadır. İncelemede öz olarak Yeni Pazar'daki Türkçe öğretimi ele alınacaktır. Öncelikle Yeni Pazar'ın tarihi, günümüzdeki durumu ve nüfusu hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra Yeni Pazar'da geçmişte ve günümüzde Türkçe öğretiminin yapıldığı kurumlardan bahsedilecektir. Ayrıca 2013-2015 yılları arasında MEB görevlisi olarak çalıştığım çeşitli kurumlarda Türkçe öğretiminin nasıl yapıldığı, bu aşamada yaşanan sorunlar, tespit edilen bulgular ve bu sorunlara çözüm önerileri ele alınacaktır. İnceleme, söz konusu yıllar arasında Yeni Pazar'da yapılan gözleme, mülakata ve Mayıs 2014 ile Nisan 2015'te yapılan anketlere dayanmaktadır.
Anahtar Kelimeler: Yeni Pazar, Türkçe öğretimi, Türkçe-Boşnakça ilişkisi.

Abstract

Novi Pazar founded by Gazi İsa Bey İshakbeyoglu between 1459 and 1461, stayed under Ottoman Empire's control till 1912. Since foundation, Novi Pazar which was capital of one the Sanjaks of the Ottoman Empire made a rapid growth. Today a great majority of its population are Bosniaks. Nowadays, Bosniaks who are living in Novi Pazar want to learn Turkish for work or study or some personal reasons. The interest for learning Turkish among Serbs, who are living in Novi Pazar, increases with every passing year. In this paper, it will be discussed the teaching of Turkish in Novi Pazar. After giving short information about history, nowadays status and population of Novi Pazar, it will be mentioned the institutions that taught Turkish in the past as well as the institutions that are teaching it today. Furthermore, it will be discussed the way of teaching of Turkish in different institutions in which I worked from 2013 till 2015 as an employee of the Ministry of National Education, the problems encountered at this stage and determined finding and the solution suggestions. The research is based on the observation and interview during the above-mentioned period of time and the questionnaires done in April 2014 and May 2015 in Novi Pazar.
Keywords: Novi Pazar, Teaching Turkish, Relation between Turkish and Bosnian.

* Okutman, Ege Üniversitesi, Türk Dili Bölümü, fazilozdamar@hotmail.com.

Sırbistan sınırları içerisinde, Belgrad'ın 280 km güneyinde bulunan Yeni Pazar (Sırpça/Boşnakça Novi Pazar), Türkler tarafından 1459-61 yıllarında kurulmuş ve yaklaşık 450 yıl Türk hâkimiyetinde kalmıştır. Şehir, kuruluşundan Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesine kadar (1912) Türk ve Boşnakların birlikte yaşadığı bir şehir olmuştur [Aruç 2013a: 468-471; Hoca 1986: 395-396].

Şehrin çoğunluğunu oluşturan Boşnaklar, Türkler vasıtasıyla İslamiyet'i kabul etmiş; bu durum, iki millet arasında kültürel alışverişin önünü açmış ve söz konusu milletler, birbirinin kültürlerinden önemli ölçüde etkilenmişlerdir. Bu etkilenmenin başında da Boşnakçada¹ yer alan Türkçe kelime, kelime grupları ve cümleler yer almaktadır.² Ayrıca 1912'de Osmanlı hâkimiyetinin sona ermesinden sonra şehirde yaşayan Boşnakların büyük çoğunluğu, yapılan antlaşmalarla Türkiye'ye göç etmiştir.³

Bu iki durum, Yeni Pazar'da yaşayan Boşnakların günümüzde kendilerini Türk kabul etmelerini sağlamıştır. Türkiye'nin acısıyla üzülen, sevinciyle sevinen bu milletin kendilerini Türk kabul etmeleri,⁴ Sırbistan'daki Sırp'ların bir kısmı tarafından hoş karşılanmamakta ve kullandıkları söylemlerle bunu kabul ettiklerini göstermektedirler. Bu durum, özellikle spor müsabakalarında dışa vurulmaktadır. Sırbistan'ın diğer şehirlerine giden şehrin futbol takımı Yeni Pazar FK taraftarları için açılan pankartlar ve yapılan tezahüratlarda görülen; Sırpça "*Defolun Türkler*" ve "*Türklere ölüm*" vb. ifadeler, bu durumun en açık göstergesidir.⁵ Öte yandan Yeni Pazar FK taraftarları da takımlarını desteklemek için Türkçe sloganlar atmakta, Türkçe marşlar ve şarkılar söylemektedirler.⁶ Bu durumun ortaya çıkmasında; tabii olarak şehirde yaşayan Boşnakların, yukarıda değinilen düşünceleri, akrabalarının Türkiye'de ikâmet etmeleri, Yeni Pazar FK ve Fenerbahçe SK'nin kardeş takım olmaları ve Yeni Pazar şehriyle Türkiye'deki bazı il ve ilçelerin (Yalova, Pendik, Bornova) kardeş belediye olmaları etkili olmuştur.

Yukarıda kısaca izah edilen bu durumların yanı sıra özellikle ekonomik kaygı, Türkiye'de eğitim görme, çalışma ve yaşama isteği gibi sebeplerin sonucu olarak Yeni Pazar Boşnakları arasında Türkçe öğrenme isteği ve talebi oldukça fazladır.

Yeni Pazar'da yaşayan Boşnaklar hakkında bu bilgi ve değerlendirmenin ardından incelemenin konusuna geçmek yerinde olacaktır. İncelemede Yeni Pazar'daki Türkçe

¹ Boşnakça, Sırpça ve Hırvatça, Güney Slavcasının dilleri olup bu dilleri, dinlerin veya mezheplerin ayırdığını söyleyebiliriz [Eker 2006: 71]. İncelemede bu diller için bazen Boşnakça bazen de Sırpça bazen de ikisi birden kullanılmıştır.

² İncelemede kullanılan Boşnakça kelimelerin yazımında Sırp alfabesi kullanılmıştır. Bu sebeple Sırp alfabesinde bulunan bazı işaretlerin Türk alfabesindeki karşılıklarını vermek yerinde olacaktır. Liste Sırpça-Türkçe olarak sıralanmıştır: č-ç, ć-ç, dž-c, đ-c, j-y, š-ş, ž-j, lj (Türkçede karşılığı yoktur; ly diye okunur), nj (Türkçede karşılığı yoktur; ny diye okunur), c (Türkçede karşılığı yoktur; ts diye okunur). Bunların yanı sıra Boşnakçada ğ-ı-ö-ü sesleri yoktur.

³ Bu göç hakkında incelemenin ileriki kısımlarında bahsedilecektir.

⁴ <http://www.birgrupyazar.com/sinirlar-otesi-bir-gonul-bagi/> <https://www.youtube.com/watch?v=7mP4rgql8e4>

⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/spor/futbol/26231841.asp> Bu durum, birçok spor karşılaşmasında görülse de en yoğun yaşandığı dönem, 22.11.2014'te İstanbul'da oynanan Galatasaray Liv Hospital-Kızılyıldız basketbol maçı öncesi çıkan olaylar sonunda bir Sırp taraftarın hayatını kaybetmesiyle doruk noktasına ulaşmış ve o hafta Belgrad'da oynanması gereken Yeni Pazar FK ile Vozdovac FK maçı güvenlik önlemleri sebebiyle ertelenmiştir. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/novi-pazar-bizimle-ne-ilgisi-var>.

⁶ <http://www.birgrupyazar.com/sinirlar-otesi-bir-gonul-bagi/>

öğretimi ele alınmıştır. Geçmişte ve günümüzde Türkçe öğretimi yapılan kurumlardan kısaca bahsedildikten sonra Yeni Pazar Devlet Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ve Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde⁷ Türkçe öğretiminin nasıl yapıldığı, bu aşamada yaşanan sorunlar, tespit edilen bulgular ve bu sorunların -günü kurtarma bağlamında- çözümü ele alınacak; bu sorunlara kalıcı çözüm önerileri getirilecektir. İnceleme, söz konusu yıllar arasında Yeni Pazar'da yapılan gözleme, mülakata ve Mayıs 2014 ile Nisan 2015'te yapılan anketlere dayanmaktadır. 97 öğrenci ile yapılan bu anketlere katılanlardan 2'si Türk, 8'i Sırp, diğerleri ise Boşnak kökenlidir.

1. Yeni Pazar: Tarihi, Günümüzdeki Nüfusu ve Genel Bilgileri

Yeni Pazar, 1459-61 yıllarında Gazi İsa Bey İshakbegoğlu tarafından kurulduktan sonra hızlı ve büyük bir gelişme göstermiş ve Osmanlı Devleti'nde Sancak⁸ adı verilen bölgenin de kültür başkenti olmuştur. 1912 yılına kadar Osmanlı hâkimiyetinde kalan şehir, bu tarihte Sırp tarafından işgal edilmiş ve bu tarihten günümüze kadar durmadan göç veren bir şehir haline gelmiştir. Özellikle Türkiye-Yugoslavya arasında 1938 ve 1953'te imzalanan antlaşmalarla Sancak'taki Müslümanların çoğunluğu, Türkiye'ye göç etmiştir. (Aruç 2013a: 470) Türkiye dışında Almanya, Fransa, Hollanda, Amerika vb. ülkelere de göç veren şehrin 2011 nüfusu, yaklaşık 120.000'dir.⁹ Bu nüfusun %80'i Boşnak Müslümanlardan oluşmaktadır.¹⁰

Yeni Pazar'da günümüzde "*Uluslararası Yeni Pazar Üniversitesi*", "*Yeni Pazar İslam Bilimleri Fakültesi*" ile merkezi Belgrad'da bulunan "*Alfa Üniversitesi Ticaret ve Bankacılık Fakültesi*" adıyla üç özel üniversite ile "*Yeni Pazar Devlet Üniversitesi*" adıyla bir devlet üniversitesi bulunmaktadır. Yeni Pazar'da tüm liseler, Sırbistan Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Ayrıca şehirde Komünist dönemde kapatılan; ancak 1990'lı yıllarda yeniden açılan İsa Bey Medresesi adında bir İmam Hatip Lisesi vardır [Aruç 2013: 471].

Bir devlet hastanesi olan Yeni Pazar'da, 80 cami olduğu iddia edilse de bu, abartılı bir sayı olabilir [Öztürk 2011: 55]. Çünkü yerel yönetimden alınan bilgi neticesinde cami sayısının şehir merkezinde 35, köylerdekiyle birlikte toplam 59 olduğu bilgisine ulaşılmıştır [K. K. 1]. Bu camilerin bir bölümü, Osmanlı Devleti döneminden kalmıştır.

Şehrin tek spor salonu, Pendik Belediyesi tarafından finanse edilerek yaptırılan Pendik Spor Salonu'dur. Ayrıca 2010 yılında TİKA tarafından finanse edilen ve Yeni Pazar Belediyesi Kültür Müdürlüğü'ne bağlı olarak açılan "*Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkez*" kültürel faaliyetlerin ve Türkçe öğretiminin yapıldığı bir yerdir.

2. Yeni Pazar'da Türkçe Öğretimi

Yeni Pazar'da Türkçe öğretimi, geçmişten günümüze kadar farklı farklı kurumlarda; Türkiye ile Kosova'dan gelen Türk ve Yeni Pazar'daki üniversitelerde ve çeşitli kurumlarda çalışan Boşnak akademisyenlerce yapılmıştır. Ayrıca Türkiye ve Bosna-Hersek'te lise ve

⁷ Araştırmacı, 2013-2015 yılları arasında MEB görevlisi Yeni Pazar Devlet Üniversitesi ve Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde çalışmıştır.

⁸ Sancak, Karadağ Cumhuriyeti'nin, Sırbistan Cumhuriyeti'nden ayrılmasından sonra Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bölgenin doğu kısmı, Sırbistan'da yer almakta olup Yeni Pazar, Tutin, Sjenica, Prijepolje, Nova Varoš, Priboj gibi şehirlerden oluşmaktadır. Karadağ'da bulunan batı kısmında kalan şehirler ise şunlardır: Pljevlja (Taşlıca), Bijelo Polje (Akova), Berane, Rožaje ve Plav. [Aruç 2013b: 100] ve [Barjaktaroviç 2006: 2]. Sancak eyaleti ve nüfus yoğunluğu için bk. [Raduški 2011: 47]

⁹ <http://media.popis2011.stat.rs/2011/prvi-rezultati.pdf>

¹⁰ <http://media.popis2011.stat.rs/2011/prvi-rezultati.pdf>

yükseköğrenimini tamamlayan Boşnaklar tarafından gayri resmî derneklerde ve özel ders yoluyla evlerde de Türkçe öğretimi yapılmaktadır.

2. 1. Geçmişte Türkçe Öğretimi

2. 1. 1. Uluslararası Yeni Pazar Devlet Üniversitesi'nde Türkçe Öğretimi

Uluslararası Yeni Pazar Üniversitesi'nde 2001 yılında Nimetullah Hafız tarafından kurulan ve 2010 yılında kapanan "*Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü*", kurumsal olarak Yeni Pazar'da Türkçenin öğretildiği ilk yer olmuştur [Hafız ve Zubçević Hafız 2014: 21].

Nimetullah Hafız dışında bölümde ayrıca Tacida Zubçević Hafız ve Almira Suljević de çalışmışlardır [K. K. 2]. Bu bölüm; "*Kaliteli öğretim üyesi/görevlisinin bulunamaması, öğrenci sayısının yeterli olmaması ve çeşitli sebeplerle kapanmışsa da günümüzde yoğun talebin olması sebebiyle tekrar açılması düşünülmektedir*" [K. K. 3]. Bu bölümde 2003-2005 yılları arasında MEB tarafından yapılan görevlendirme ile çalışan Mustafa Coşkun'un ifadesiyle; "*Bölümdeki öğrenci sayısı, yıllık olarak 3-5 civarındadır. Dolayısıyla da bölümün kapanmasındaki temel sebep budur*" [K. K. 4].

Nimetullah Hafız ve Tacida Zubçević Hafız, bölümün açılma ve öğrenim süreci ile öğrencilerin Türkçeye olan taleplerini şöyle açıklamaktadırlar: "*2001 yılında Sırbistan Cumhuriyeti'nin güney-batısında bulunan Sancak Bölgesi'nin Novi Pazar (Yeni Pazar) kentinde de yeni kurulan Novi Pazar Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün açılması için davet edildik. Kurucuları olarak gerçekleştirdiğimiz bu projede de Türk dilinin dünya dili olarak üniversite tüzüğünde yer almasını da şart koyarak kabul ettirdik. Bu üniversitenin Türkoloji Bölümü'nde on yıl kadar çalışmalarımızı sürdürdük ve oldukça sayıda öğrenciyi Türkolog olarak yetiştirdik. Bu süre içinde İngiliz Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, Arap Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okuyan lisans öğrencileri, birinci zorunlu dünya dili olarak Türkçeyi seçme imkânından faydalanmışlardır. Aynı zamanda, Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden dört, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden iki, Hukuk Fakültesi'nden bir, Sanat Tarihi Bölümü'nden bir, toplam olarak sekiz lisansüstü öğrencimiz Türkçeyi zorunlu yabancı dünya dili olarak okudular. İkinci zorunlu dünya dili olarak ve Türkçeyi seçenler arasında Pedagoji, Enformatik, Hukuk gibi bölümlerinden gelen öğrencilerimizdi. Öyle ki bu üniversitede birinci ve ikinci zorunlu dünya dili olarak Türkçeyi seçen ilk nesil öğrencilerin sayısı yaklaşık otuzu buldu*" [Hafız ve Zubçević Hafız 2014: 12].

2. 2. Günümüzde Türkçe Öğretimi

Günümüzde ise Türkçe öğretimi, "*Yeni Pazar Devlet Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü*"nde ve "*Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi*"nde yapılmaktadır.

2. 2. 1. Yeni Pazar Devlet Üniversitesi'nde Türkçe Öğretimi

Yeni Pazar Devlet Üniversitesi'ndeki Türkçe öğretimi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nün birinci ve ikinci sınıfında seçmeli ders olarak yapılmaktadır.

2009 yılından günümüze kadar T.C. MEB tarafından söz konusu üniversiteye bir okutman görevlendirilmektedir. Türkçe dersi, 2009-2010 eğitim öğretim yılından başlayarak iki yıl Serkan Özgüney, iki yıl da Sabriye Karataş Demirtaş tarafından verilmiştir. 2013-2014 eğitim öğretim yılında araştırmacı tarafından verilen bu ders, her sınıf için haftada 4 saat yapılmıştır.

2014-2015 eğitim öğretim yılında, rektör değişiminin ardından üniversite yönetimi; Türkçe dersini, dil laboratuvarında uzman kadrosunda çalışan Nejra Mujović'in yapacağını;

araştırmacının da her sınıf için ayda 4 saat konuşma ve uygulama derslerini vereceğini bildirmiştir. Bu dönemde konuşma ve uygulama dersleri, Türkçe yapılsa da Türkçenin gramer öğretimi, adı geçen uzmanın Türkçe konuşmamasından dolayı Sırpça anlatılmıştır. Bu durum, öğrencilerin Türkçe öğreniminde (anlama ve konuşma) sıkıntıya sebep olmuş ve öğretmen değişiminin ardından öğrenci sayısında çok ciddi bir azalma görülmüştür.¹¹ 2013 yılından itibaren ilk yıl bölümdeki öğrencilerin yarısından fazlasının, ikinci yıl ise tamamına yakınının seçtiği Türkçe dersini, dersi veren hocaların değiştirilmesi sebebiyle bu yıl sadece 5 öğrenci seçmiştir. Geçtiğimiz yıl 22 öğrencinin devam ettiği birinci sınıf öğrencilerinin, sadece 7'si bu yıl derse devam etmekte; diğer öğrenciler ise aynı sebepten derse katılmamışlardır.¹² Kısacası rektörlük değişiminden sonra Türkçe dersi, Yeni Pazar Devlet Üniversitesi ile T.C. MEB ile yapılan protokollere bağlı kalınarak kapatılmamış; ancak Türkiye tarafından görevlendirilen okutman yerine Türkçe konuşamayan Sırbistanlı bir kişiye bu dersin verdirilmesi ile etkisizleştirilmeye çalışılmıştır. Bu etkisizleştirilme girişimi, bölümde öğrenim gören öğrencilerin, Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'ndeki araştırmacı tarafından verilen Türkçe kursuna yönlendirilmesiyle engellenmeye çalışılmıştır.

Birinci sınıfta (A1) ve ikinci sınıfta (A2) verilen derste, değerlendirme maalesef üniversitenin değerlendirme sisteminden dolayı -2013-2014 eğitim öğretim yılı dönemi başında yapılan toplantıda bu duruma araştırmacı tarafından itiraz edilmesine rağmen düzeltilmemiştir- her dönem için tek sınav ile değerlendirilmeye zorlanmıştır. Bu sorun, ders sırasında yapılan sözlü ve resmî olmayan ara sınavlar ile pekiştirilmeye çalışılmıştır.

2. 2. 2. Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde Türkçe Öğretimi

Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde Türkçe öğretimi, 2010 yılından günümüze kadar her grup için haftada 4 saat yapılmıştır. Ders veren okutmanların ders ücretleri, T.C. Belgrad Büyükelçiliği tarafından finanse edilen kültür merkezinde 2011 yılından başlayarak günümüze kadar her yıl üç okutman çalışmıştır.

Türkiye tarafından üniversiteye görevlendirilen ve yukarıda adı geçen okutmanların yanında, kültür merkezinde 2011-2013 eğitim öğretim yıllarında Almira Suljević ve Sabina Trtovac da çalışmışlardır. Bu süre içerisinde her yıl için dört adet sadece A1 grubu açılmıştır. Arşiv bilgisine göre; bu yıllarda kursa kayıt olanların sayısı, 100'den fazla iken kursu tamamlayanların sayısı her yıl için ortalama 40'tır¹³.

2013-2014 eğitim öğretim yılında beş adet A1 ve bir adet B1 grubu olarak açılan kursta; araştırmacı (A1 ve B1), Almira Suljević (A1) ve Sabina Trtovac (A1) çalışmışlardır. Yine arşiv

¹¹ Söz konusu bölüme her yıl 25 öğrenci alınmaktadır. Bölümde, Türkçe ve Fransızca olmak üzere iki seçmeli ders bulunmaktadır. 2013-2014 eğitim öğretim yılında Türkçe dersini; ikinci sınıftaki öğrencilerin 15'i, birinci sınıftakilerin 22'si, 2014-2015 eğitim öğretim yılında ise birinci sınıftakilerin sadece 5'i seçmiştir. Bu seçmeli derslerin yanı sıra 2014-2015 eğitim öğretim yılında rektör değişiminin ardından söz konusu bölüme, Rusça da seçmeli ders yapılmış, öğrenciler tarafından tercih edilmemesi üzerine kapatılmıştır.

¹² Okutman değişiminin ardından derse devam etmesi gereken öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, Türkçe derslerine araştırmacının devam etmesi için rektörlük ile sözlü olarak görüşmüşse de bu öneri, rektörlük tarafından reddedilmiştir.

¹³ Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, 2011-2013 eğitim öğretim yılları Türkçe öğretimi yoklama arşivi.

bilgisine göre; bu eğitim öğretim yılında kursa kayıt olanların sayısı, 120 civarında iken kursu tamamlayanların sayısı, ortalama 60'tır¹⁴.

2014-2015 eğitim öğretim yılında beş adet A1 ve birer adet B1, B2 ve Okuma-Konuşma grubu olarak toplamda sekiz grup olarak açılan kursta; araştırmacı (A1, B1, B2 ve Okuma-Konuşma grupları), Almira Suljević (A1) ve Hatice Özdamar (A1) çalışmışlardır. Bu yıl, yaklaşık 180 öğrenci kursa kayıt olmuşken Mayıs 2015'te kursa devam edenlerin ortalama sayısı ise 85'tir.¹⁵ Bu durumun sebepleri ve buna çözüm önerisi, incelemenin son bölümünde değerlendirilecektir.

Bu kültür merkezi, Yunus Emre Enstitüsü'ne bağlı olmamasından dolayı kursiyerlere Türkçe sertifikası verememektedir. Bu sebeple son iki eğitim öğretim yılında kursu tamamlayan öğrencilere; "*Türkçe Kursuna Katılım Belgesi*" verilmiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında, B1 ve B2 gruplarında bulunan öğrencilerin bir kısmı, Saraybosna ve Priştine'de bulunan Yunus Emre Türk Kültür Merkezlerinde Türkçe sertifika sınavlarına girmişlerdir.

2. 2. 3. Türkçe Öğretiminde Kullanılan Kaynaklar ve Öğretme Yöntemleri

Yeni Pazar Devlet Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde ve Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde Türkçe gramer öğretiminde; genel olarak "*Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1-3*"¹⁶ ve "*Yabancılar için Türkçe Dil Bilgisi 1-3*"¹⁷ adlı kitaplar ile araştırmacı tarafından hazırlanmış/seçilmiş öğretici görsel ve işitsel malzemeler; okuma-konuşma grubunda ise "*Yabancılar için Türkçe Metinler, Okuyorum Öğreniyorum*"¹⁸ adlı kitap ile yine araştırmacı tarafından seçilen metinler ile bazı görsel malzemeler kullanılmıştır.

Dersin işlenişinde bilgisayardaki görüntüyü ekrana yansıtmak için projeksiyon, sesleri dinletmek için de hoparlör cihazları kullanılmıştır. İlk haftadan başlamak üzere eğitim öğretim sonuna kadar derste anlatılan konu ile ilgili sunular ve belgeler, bir sosyal ağda kurulan bir gruba yüklenerek öğrenimin kalıcı olması sağlanmıştır. Ayrıca hem derslerde hem de söz konusu sosyal ağda yaklaşık 500 kelime öğretimi görseli ile öğrencilerin Türkçe kelimeleri daha kolay öğrenmeleri hedeflenmiştir.

Ayrıca Yeni Pazar'da aktif olarak konuşulmayan Türkçenin, kursiyerlere dinletilmesi için çeşitli yöntemlere başvurulmuştur. Bunlardan birincisi, ders aralarında kültür merkezinin bekleme salonunda; TV'den açılan Türkçe müzik ve programlar ile öğrencilerin Türkçe dinlemeleri sağlanmıştır. Ayrıca aynı sosyal ağda açılan bir grupla kursiyerlere internet üzerinden her hafta bir film ve çok daha fazla sayıda Türkçe müzik ve çeşitli konularda video yükleyerek onların Türkçe dinlemeleri sağlanmıştır.

¹⁴ Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, 2013-2014 eğitim öğretim yılı Türkçe öğretimi yoklama arşivi.

¹⁵ Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, 2014-2015 eğitim öğretim yılı Türkçe öğretimi yoklama arşivi.

¹⁶ Emine Açıkgöz; Emel Zeytin ve Selen Doğan, (Editörler), *Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1-3*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 2002.

¹⁷ Fidan Türkmen, *Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi 1-3*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2010.

¹⁸ Fidan Türkmen ve Meryem Yılmaz, *Yabancılar İçin Türkçe Metinler, Okuyorum Öğreniyorum*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 2013.

Hem sosyal ağdaki bu yayınları hem de Sırbistan'da yayınlanan Türk dizileri¹⁹ ile Türkçeyi dinleyenlerde kulak aşinalığı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla da tüm öğrenci/kursiyerlere bu yöntemin uygulanması tavsiye edilmiştir.

2. 2. 4. Öğrenci ve Kursiyerlerin Türkçeyi Öğrenme Sebepleri

Yeni Pazar Boşnakları arasında Türkçe öğrenme talebi ve isteği ile ilgili hususa incelemenin giriş kısmında kısaca değinilmişti. Bu kısımda öğrenciler ve kursiyerler ile yapılan bir anket sonucunu da eklemek yerinde olacaktır.

Mayıs 2014 ve Nisan 2015'te; öğrencilerin/kursiyerlerin hem Türkçe öğrenme becerisini (okuma-konuşma) hem de Türkçeyi öğrenme sebeplerini öğrenmek için dersin bir bölümünde bir anket yapılmıştır. Bu ankette öğrencilere/kursiyerlere Türkçe öğrenme sebeplerinin neler olduğu sorulmuş ve en fazla üç cevap vermeleri istenmiştir. Anket formuna yazılanlardan yola çıkılarak bu bilgiler, mülakat yöntemi ile pekiştirilmiştir.

Mayıs 2014'te İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı öğrencilerinde ve Nisan 2015'te Yunus Emre Türk Kültür Merkezi kursiyerlerinde yapılan anketler, üniversitede 1. sınıf (A1) ve 2. sınıf (A2) öğrencilerine olmak üzere iki grupta; kültür merkezinde ise üç adet A1, bir adet B1 grubu ile bir adet B2 grubu olmak üzere beş grupta yapılmıştır.

İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yapılan ankete, 25 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların tamamına yakını, ekonomik kaygı ve çalışma isteği (18 öğrenci), lisansüstü eğitimlerini Türkiye'de almak (12 öğrenci) için Türkçe dersini seçtiğini belirtmişlerken üç öğrenci, bunların yanı sıra Türkleri sevmek cevabını da vermiştir.

Türk Kültür Merkezi kursiyerlerine isteğe bağlı olarak yapılan ankete katılanlar, üç gruba ayrılmıştır: Birinci grup, ilköğretim/lise öğrencisi 27 kişi; ikinci grup, lisans/yüksek lisans öğrencisi/mezunu 33 kişi olup bu gruptakilerin 13'i çalışırken diğerleri öğrenci ya da işsizdi. Üçüncü grup ise ilköğretim/lise mezunu olup çalışmayan 12 kişi idi.

İlk gruptaki kursiyerler; Türkçe öğrenme sebeplerini, başta Türkiye'de eğitim görmek (27 öğrenci) ve gelecekte Türkiye'de yaşamak (17 öğrenci) şeklinde cevaplarırken lise öğrencisi bir kursiyer, bu soruya; Türk erkeğiyle evlenmek şeklinde cevap vermiştir. İkinci gruptakilerin verdiği cevaplar; Türkiye'deki ve yurtdışındaki Türk firmalarında (özellikle de Sırbistan, Bosna-Hersek ve Karadağ'dakilerde) çalışmak (20 kursiyer), lisansüstü eğitim için Türkiye'ye gitmek (17 kursiyer), gelecekte Türkiye'de yaşamak (9 kursiyer), Türkiye ile yaptıkları ticarete Türkçe konuşabilmek (4 kursiyer) ve Türk oldukları için (2 kursiyer) şeklindeyken bir kursiyer, tek sebebin Türkleri sevmek olduğunu belirtmiştir. Son gruptaki kursiyerlerin ise cevapları oldukça ilginçtir. Bu gruptaki kursiyerler, Türkçe öğrenmek istemelerine sebep olarak; Türk dizilerini anlama isteği (6 kursiyer), Türkiye'ye turist olarak gittiğinde Türkçe konuşma isteği (6 kursiyer) ve Türkiye'yi sevdiklerinden dolayı (4 kursiyer) şeklinde cevap vermişlerdir.

3. Yeni Pazar'da Konuşulan Boşnakça İle Türkçe Arasındaki İlişki ve Bu İlişkinin Türkçe Öğretimine Etkisi

Yeni Pazar Boşnakçasında birçok Türkçe kelime, kelime grubu ve cümle vardır. Bu durum için birçok sebep sayılabilir; ilk ve en önemli sebep, Osmanlı Devleti'nin resmî dilinin

¹⁹ Günümüzde Sırbistan'da yaklaşık 15 Türk dizisi, Sırpça altyazılı olarak yayınlanmaktadır. Bu durum, izleyicilerin Türkçe kelime ve cümlelere aşina olmalarını sağlamaktadır. Sırbistan'da çalıştığım iki yıllık süre zarfında sadece Türk dizilerini izleyerek bizimle Türkçe konuşabilen kursiyerlere rastladık.

Türkçe olması ve Türklerle Boşnakların 450 yıllık birlikte yaşamıdır. Bu dönemde Türkçeden birçok kelime, Boşnakçaya geçmiştir. Diğer sebepler ise; Yeni Pazar'da yaşayan Boşnakların çoğunluğunun Türkiye'de akrabası olması ve çeşitli sebeplerle (akraba ziyareti, ticaret vb.) Türkiye'nin muhtelif bölgelerine (özellikle İstanbul'un Bayrampaşa, Pendik başta olmak üzere diğer ilçeleri, Düzcce, Adana, Bursa ve İzmir) gidip gelmeleri sonucu Türkçeye aşinalıkları ve son yıllarda Türk dizilerinin Sırbistan'da çok fazla rağbet görmesidir.

Türkçeden Boşnakçaya geçen bu kelime, kelime grubu ve cümleler, Türkçe öğretiminde öğreticiye büyük ölçüde kolaylık sağlamaktadır. Burada birkaç grupta bu kelime ve cümlelerin bir kısmının listesini vermek yerinde olacaktır²⁰:

Tanışma, vedalaşma ve çeşitli dileklerle ilgili olanlar: Abi (abi) veya ağabey (agabej), akşamınız hayırlı olsun (akşam hajrola), Allah kabul etsin (Allah kabul olsun), Allah rahmet eylesin (Allah rahmet ele), Allah razı olsun (Allah razı ola), Allah'a emanet (Allahimanet), Bayram-ı şerifiniz mübarek olsun (Bajram şerif mübarek olsun), çok güzel (çok güzel), hayırlı olsun (hajirli olsun), hayrola (hajrola), hey mübarek Ramazan (hey mübarek Ramazan), merhaba (merhaba), lanet olsun (nalet olsun), Ramazan-ı şerifiniz mübarek olsun (Ramazan şerif mübarek olsun), sabahınız hayırlı olsun (sabah hajrola), selam (selam), tamam (taman) vd.

İnsan adları ve soyadları ile ilgili olanlar: Boşnaklarının tamamının Müslüman olmasından dolayı insan adlarının çoğunluğu da İslamî kökenlidir: Ayşe (Ajša), Cemile (Džemila), Emine-Amine (Emina-Amina), Reyhan (Rejhana), Selma (Selma),²¹ Enver (Enver), Halil (Halil), Kadir (Kadir), Kenan (Kenan) vd. Ayrıca yüzyıllar boyunca beraber yaşam, Boşnak isim ve soy isimlerinde Türkçe kökenli kelimelerin olmasını da sağlamıştır: Arslan (Arslan), Ayla (Ajla), Bayram (Bajram), Demir (Demir), Meltem (Meltem), Orhan (Orhan), Yaşar (Jašar) gibi Türkçe adlar ile Arkadaş (Arkadaš), Bayraktaroğlu (Barjaktarovič), Karişık (Karišik), Kurtoğlu (Kurtovič), Köroğlu (Čorovič) gibi soyadlar bunlardandır.

Hayvan isimleri ile ilgili olanlar: At (at), dorat (dorat), bülbül (bulbul), eşek (ešek), leylek (lejlek), manda (manda) vd.

Akrabalık isimleri ile ilgili olanlar: Amca (amidža), baba (babo), dayı (dajo), dede (deda), hala (hala), nine (nana), teyze (tetka) vd.

Meslek isimleri ile ilgili olanlar: Aşçı (aščike), bozacı (bozadžija), börekçi (burekdžija), cambaz (džambas), çaycı (čajdžija), çoban (čoban), genç çoban (čobanče), çorbacı (čorbadžija), fırıncı (furundžija), hamal (hamal), kahveci (kafedžija-kahvedžija-kavedžija), kazancı (kazandžija), leblebici (leblebidžija), meyhaneci (mehandžija), müftü (muftija), pazarcı (pazardžija), tatlıcı (tatlidžija) vd.

Ev eşyaları ile ilgili olanlar: Bağlama, kilit (baglama), bakraç (bakrač), bardak (bardak), beşik (bešika), cam (džam), cep (džep), cezve (džezva), çadır (čador), çanak (čanak), çarşaf (čaršav), çatal (čatal), çekiç (čekič), çengel (čengele), çukruk (čekrk), çivilik, askı (čiviluk), çizme (čizme), küp (ćup), değirmen (degrmen), divan (divan), döşek (dušek), dübün

²⁰ Boşnakça ve Sırpçadaki Türkizm kökenli tüm kelime ve cümleleri listelemek, bir sözlük çalışması olacağından bu kelimelerden sadece araştırmacı tarafından tespit edilenler listelenmiştir. Sırpça, Hırvatça ve Boşnakçada bulunan Türkçe kelimeleri ve kelime değişimini ele alan en kapsamlı çalışma, Abdullah Škaljić'in "*Turcizmi u Srpsko-Hrvatskom Jeziku*" adlı çalışmasıdır. Škaljić, bu dillerde 8.742 kelime, [Škaljić 1966: 23] ile 6.878 terim tespit ettiğini iddia etmektedir [Ljuyol ve Kesmeći 2011: 625].

²¹ Boşnakçanın gramer özelliğinden dolayı dışı kelimeler, -a sesiyile bitmek zorundadır. Türk kökenli ya da Boşnak kökenli olup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan aileler, kızlarına bu isimlerin Türkiye'deki şekillerini de koymaktadırlar. Ayrıca son dönemlerde Boşnak ailelerde de Türk dizilerindeki karakterlerin adları, Türkçedeki şekliyle koymaktadır.

(durbın), fener (fenjer), fincan (fildžan), güğüm (đugum), hamak, salıncak (salandžak), kapı halkası (halka), ibrik (ibrik), kapı (kapija), kantar (kantar), kaşık (kašika), katran (katran), kayık (kayak), kazan (kazan), kese (kesa), kilim (čilim), kireç (kreč), kova (kofa), kömür (čumur), kurşun (kuršum), kutu (kutija), külah (čulah), küp (čup), makas (makaze), mangal (mangal), melhem (melem), minder (minder), oklava (oklagija), paçavra, bez (paçarva), pamuk (pamuk), perde (perde), peşkir (peškir), raf (raf), rende (rende), sabun (sapun), sac (sač), sandık (sanduk), satır (satara), saz (saz), sofrta (sofra), sofrta bezi (sofrabes), sürme (surma), şemsiye (šemsija), şilte (šilte), şişe, (šiša), tava (tava), tencere (tendžera), tepsi (tepsija), terazi (terazija), tesbih (tesbih), tesbih nişanesi (duracak), testere (testera), top (top), topuz (topuz), törpü (turpija), yastık (jastuk), yatak (jatak), yorgan (jorgan) vd.

Kıyafetler ile ilgili olanlar: Bohça (bošča), cübbe (džube), çorap (čarapa), çevre (čevre), düğme (dugme), fes (fes), ferace (feredža), gelin bohçası (boščaluk), halhal (pačaluk), kadın başlığı (tepeluk), kayış, kemer (kaiš), mintan (miltan), peştamal (peštemalj), sarık (saruk), uçkur (učkur), yelek (jelek) vd.

Yiyecek ve içecekler ile ilgili olanlar: Aşure (ašure), badem (badem), baklava (baklava), börek (burek), çoban salatası (čoban salata), çorba (čorba), gevrek (đevrek), gül suyu (đulsuja), güveç (đuveč), helva (halva), hoşaf (hošav), kaçamak (kačamak), kadayıf (kadaif), kaymak (kajmak), kebab (čevap), köfte (čofte-čufte), kurabiye (gurabija), lokum (rahat lokum), mantı (mantija), musakka (musaka) pide (pita), sarma (sarma), sirke (sirće), sucuk (sudžuk), sütlaç (sutljaš), şeker (šečer), tulumba (tulumba), turşu (turšija), Türk çayı (Turski čaj), Türk kahvesi (Turska kafa), zerde (zerde) vd.²²

Yer adları ile ilgili olanlar: Yeni Pazar, Yirmi şehit (Yermişe), Tepe (Tepe), Hendek (Hendek), Altın Alem Camisi (Altun Alem Džamija), Arap Camisi (Arap Džamija), Çalavverdi Camisi (Çalavverdi Džamija), Kuru Çeşme Camisi (Kuri Čeşme Džamija), Leylek Camisi (Lejlek Džamija), Gaziler (Gazilar) ve İsa Bey Hamamı (İsa Beg Hamam) gibi şehirde bulunan yer adlarının yanı sıra; küçük sokak (sokakće), kör sokak (čor sokak), kaldırım (kaldırma), avlu (avlja), ada (ada), ambar (ambar), baca (ocak), bahçe (bašta), çardak (čardak), çarşı (çarşıya), çeşme (česma), döşeklik (dušekluk), hayat²³ (hajət), köprü (čuprija), kümes (čumez), mahalle (mahala), mezarlık (mezarluk), merdiven (merdevine), meydan (megdan-mejdan), oda (odaja), pınar (bunar), şadırvan (šadrvan), şehir (šeher), yükük²⁴ (yukluk) vd. kelimeleri de Türkçe kökenlidir.

Bazı fiiller: Anlamak (anlajisati), âşık olmak (ašikovati), beğenmek (begenisati), boyamak (bojiti), dost olmak (biti dost), dövmek, dayak atmak (šamarati), gayret etmek (gajretiti), muhtaç olmak (biti muftač), pişman olmak (biti pišman), razı olmak (biti razı), tahmin etmek (od tahmina) vd.

Çeşitli kelime ve cümleler: Açık: renk (ačik), bahtsız (baksuz), bayrak (barjak), bedava (badava), beraber (barabar), bekâr (bečar), belli (beli), besbelli (bezbeli), bozuk para (kuruš), böbrek (bubreg), çeşitli (češitli), deri (dere), dert (dert), dev (div), deva (deva), dost (dost), dostluk (dostluk), dua (dova), düşman (dušmanin), düz taban (tabansuz), ekseri (ekser), elin

²² Yiyecek ve içecekler ile ilgili olan kelimelerin tamamını vermek, incelemenin konusunun sapsmasına yol açacaktır. Yiyecek ve içecek ile ilgili Türkçeden Yeni Pazar'da konuşulan Boşnakçaya geçen kelime sayısının, iki yıllık süre zarfında araştırmacı tarafından yapılan gözlem ve derleme sonucunda 150 (yüz elli)'den fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu konu, başka bir inceleme konusu olacağından bu listenin tamamı verilmemiştir.

²³ Genellikle köy ve kasaba evlerinde, üstü kapalı, bir veya birkaç yanlı açık sofa.

²⁴ Evlerde yatak, yorgan gibi şeyleri koymaya yarayan yer veya büyük dolap, yük, yük odası.

tersi (tersuna), emanet (amanet), essahtan, sahiden (egzaktan), ferman (ferman), fakara (fakir), galiba (galiba), gerdan (džerdan), gerdek (đerdek), hafta (hevta), hasta (hasta), hanım (hanum), hatır, taziye (hatar), hem... hem... (hem... hem...),²⁵ hıyanet (hiyanet), kabadayı (kabadajıya), kat (kat), kavga (kavga), kerpiç (čerpič), keyif (čEIF), kim bilir? (čimbiler?), kira (kirija), kolay (kolaj), komşu (komši), komşuluk (komšiluk), kötek (čutek), küsur (kusur), lakırdı (lakrdija), marifet (marifetluk), müşteri (mušterija), nankör (namčor), neyse (nejse), ortak (ortak), peşkeş: hediye anlamında (peškeš), renk (boja), sakat (sakat), tımar (timar), uğursuz (ugusruz), zor (zor) vd. kelime, kelime grupları ve cümleler, Yeni Pazar Boşnakçasına Türkçeden geçmiştir.

Bu kelime ve cümlelerin çokluğu, bunların halk kültüründe sıkça kullanılması ve Türkçe vasıtasıyla Balkan dillerine girmesi, bu durumu adlandırma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Araştırmacılar, bu kelimeleri; "Oryantalizm," "Turcizm-Turcizam/Türkizm", "Arabizm" ve "Balkanizm" gibi farklı kavramlarla adlandırmaya çalışmışlardır da günümüzde "Türkizm" ya da "Oryantalizm" terimleri yaygın olarak kullanılmaktadır [İyiyol ve Kesmeçi 2011: 625].

Bu kelimelerin bazılarında da görüleceği üzere; Türkçeden Boşnakçaya belli başlı ekler de geçmiştir. Bu ekler arasında en yaygın olanlar; -lı (-lija) eki, bir yerden gelenler veya bir yerde oturanlar için; -cı (džija) eki meslek yapmak için; -lık (luk) eki ise kavram adı ve eşya adları için kullanılır [Marinković 2012: 5]. Hayruddin Bayramlı Camisi (Hajrudin Bajramlı Džamiya), bozacı (bozadžija), börekçi (burekdžija), çaycı (čajdžija), çivilik, askı (čiviluk), mahmurluk (mamurluk), maymunluk (majmunluk),²⁶ nestaşluk,²⁷ bezobrazluk,²⁸ muştuluk (muştuluk) kelimeleri, bu eklerle örnektir.

Bu kelime ve cümleler, Türkçenin öğretiminde ilk dönemlerde öğreticiye ciddi manada kolaylık sağlasa da ileriki dönemlerde telaffuzun düzeltilmesi noktasında öğreticiyi zorlamaktadır. Kişinin dil belleğine kazınan ve konuştuğu dilde aktif olarak yaşayan bir kelimenin Türkçe telaffuz edilememesi de Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlardan biridir. Bu sorunun çözümü, son kısımda verilecektir.

4. Türkçe Öğretiminde Yaşanılan Sorunlar ve Tespit Edilen Bulgular:

Yeni Pazar'da bahsi geçen bu iki kurumda yapılan Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlar ve tespit edilen bulgular, madde madde listelenmiştir:

Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin Durumu: 2010 yılında açılan Yunus Emre Türk Kültür Merkezi, fiili olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı değildir. Yeni Pazar Belediyesi Kültür Müdürlüğü'ne bağlı olan kültür merkezinde Türkçe öğretimi, 2011 yılında başlamış ve hâlâ devam etmektedir. Ancak sekiz aylık ders süresince Türkçe öğretiminde kullanılan sınıfın, hem belediyenin kültürel faaliyetlerinin yapıldığı salona personel girişi olarak kullanılması hem de belediye kafesinin deposuna bu sınıftan geçilmesi, kursiyerlerin ders dinlerlerken dikkat toplamalarında sıkıntıya sebep olduğundan, önemli sorun olarak görülmektedir. İki yıllık süre zarfında bu durum, Yeni Pazar Belediyesi Kültür Müdürlüğü ile defalarca görüşülerek çözümlenmesi istenmişse de sonuç alınamamıştır.

Türkçe Öğretiminde Kullanılan Dil ve Öğrenciler ile Hocalar Arasında Ortak Dilin Oluşu veya Olmaması: Yeni Pazar'da Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlardan biri de hem

²⁵ *Hem je dajo hem je tetka begenisala.* Hem dayım hem de teyzem beğendi.

²⁶ Bu kelime, Boşnakçada da Türkçede olduğu gibi "Güldürmek veya dikkati çekmek için yapılan tuhafılık" anlamında kullanılmaktadır.

²⁷ Yaramazlık.

²⁸ Küstahlık, küfür.

üniversitede hem de Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde, okutmanların ders anlatımında kullandıkları dildir. Bilindiği gibi Türkiye'den yapılan görevlendirmede okutmanların branş ayrımı yapılmamaktadır. Okutman olarak Türkiye'den görevlendirilen İngilizce öğretmenin, Türk Kültür Merkezi'nde veya üniversitede Türkçeyi, İngilizce anlatarak öğretmeye çalışması; öğrencilere Türkçenin dilbilgisini öğretmekten ileri gidememektedir. Ayrıca Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde bu okutman yanında, 2011-2014 eğitim öğretim yılında 2, bu yıl ise 1 Boşnak kökenli okutman görevlendirilmiştir. Bu kişiler de maalesef Türkçeyi; Boşnakça anlatarak öğretmeye çalışmışlardır. 2013-2015 yılları arasında bu kişilere, bu durumun sorun olacağı ve kursiyerlerin Türkçe öğrenme konusunda sıkıntı yaşayacakları defalarca belirtildiği halde; ders anlatımı, Boşnakça yapılmaya devam etmiş ve sekiz aylık süre sonunda bu gruptaki öğrencilerin büyük çoğunluğu grameri öğrenmiş olsalar da sadece bir kısmı, Türkçe cümle kurabilecek ve konuşabilecek duruma gelmiştir.

Diğer A1 grupları ile B1 ve B2 gruplarında dersler, sadece Türkçe anlatılmıştır. Dersin Türkçe anlatımında kelime anlamları, Sırpça/Boşnakça-Türkçe ya da İngilizce-Türkçe sözlükler yardımıyla açıklanmıştır. Öğrencilerin kelime haznesinin arttığı sonraki aylarda ise aynı anlamı karşılayan farklı kelimeler de kursiyerlere öğretilmiş, böylece öğrencilerin /kursiyerlerin Türkçe kelime sayısının artması amaçlanmıştır.

Kaynak Sıkıntısı: Diğer sorun, hem üniversitedeki hem de Türk Kültür Merkezi'ndeki Türkçe öğretiminde kullanılan kaynak sorunudur. Görevlendirilen her okutmanın ve kültür merkezinde çalışan diğer okutmanların farklı kitaplar kullanması ve bu kitapların kursiyerlere ulaştırılamaması sorunu, iki kuruma da araştırmacı tarafından Türkiye'den getirilen kitapların verilmesi ile kısmî olarak çözümlenmiş ve sosyal ağda açılan bir gruba bu kitapların pdf sürümleri yüklenerek öğrencilerin de bu kitaplara rahatça ulaşması sağlanmıştır.

Dil Öğretiminde Öğrencinin/Kursiyerin Gramer Bilgisi: Türkçe öğretiminde en önemli noktalardan biri, dil öğrenenlerin gramer bilgisidir. Öğrenmeye başladığı dildeki bir dilbilgisi konusunu; kendi dilinde de bilmeyen kursiyerlerde öğrenim, ciddi anlamda zora girmektedir. Lise ve üniversite öğrencisi/mezunlarında bu durum, çok fazla görülmezken Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'ndeki ilköğretim öğrencisi ve mezunu kursiyerlerde daha fazla görülmüştür.

Türkçe-Boşnakça (Sırpça) İlişkisi: Bilindiği gibi Boşnakça, Slav dillerindedir. Bu sebeple hem cümle yapısı hem de kelime türetmedeki fark, öğrencilerin Türkçe konuşmaya başlamalarında tespit edilen sorunlardan bir kaçısı olmuştur. Ayrıca Türkçede var olan zamanların, Boşnakçada bulunmaması da öğretimde yaşanan sorunlardandır. Türkçedeki geniş zaman ile şimdiki zaman farkı ve yine geçmiş zamanlardaki fark, Boşnakçada yoktur.

Geniş zaman ile şimdiki zaman arasındaki fark, İngilizce bilenlerde sorun olmamışken sadece Boşnakça/Sırpça bilenlerde sorun olmuştur.

Alfabenin Öğretimi: Sırpçada ya da Boşnakçada, Türkçede bulunan "ı-ö-ü-ğ" sesleri yoktur. Ayrıca bazı işaretler de Türk ve Sırp alfabelerinde farklı sesleri karşılamaktadır. Örnek vermek gerekirse, Sırp alfabesindeki "j" ve "c" işaretleri, Türk alfabesinde "y" ve "ts" seslerini karşılar. Sırp alfabesindeki bu durum ve Türkçedeki bazı seslerin olmayışı, -B1 ve B2 gruplarında bu durum çok fazla olmasa da- A1 gruplarında alfabenin öğretiminden başlayarak kurs süresi bitimine kadar sorun olmuştur.

Yeni Pazar Boşnakçasında Bulunan Türkçe Kelime, Kelime Grupları ve Cümleler: Son olarak yukarıda listelenen ve Türkçe öğretiminde kolaylık ifade edilen ortak kelimeler ve cümleler ile Boşnakçada bulunmayan seslerin telaffuzu sorunu da Yeni Pazar'da Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlardandır.

Çözüm Önerileri ve Sonuç

İlk olarak 2001 yılında özel bir üniversitede açılan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Türkçe öğretilmeye başlanan Yeni Pazar'da, günümüzde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bu bölümün öğrencilerine ve Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nde ise tüm halka ücretsiz olarak Türkçe öğretilmektedir. Bu iki kurumda da incelemede de sıralanan sebeplerle Türkçe derslerine olan bu talep, her geçen yıl daha da artmaktadır.

Türkçe öğretiminde tespit edilen ve yukarıda belirtilen sorunlara, bazı çözüm önerileri getirmek yerinde olacaktır. İlk olarak Yeni Pazar'da bulunan Türk Kültür Merkezi'nin durumu çözümlenmelidir. Türkçenin çok fazla rağbet gördüğü Yeni Pazar'a Yunus Emre Enstitüsü'ne bağlı bir Türk Kültür Merkezi açılması, Yeni Pazar'da Türkçe eğitiminin sorunsuz yapılmasını ve kursiyerlerin kaynak sıkıntısı yaşamamalarını sağlayacaktır. Ayrıca kursiyerler, Türkçe sertifika sınavına aynı şehirde girebilecekler; Saraybosna ve Priştine gibi diğer ülke şehirlerinde bulunan Türk kültür merkezlerine gitmek zorunda kalmayacaklardır. Bu kurumda, kursiyerlere "Türkçe Yeterlik Belgesi" verilmesi, öğrencilerin Türk Kültür Merkezi'ndeki kursa devamlarını da artıracaktır.

İkinci sorun, okutmanların Türkçe öğretiminde kullandıkları dildir. Bu durum, Türkçe dersine giren okutmanların dersi, mutlaka Türkçe anlatması ile çözülecektir. Dersin Türkçe anlatılması, A1 grubu öğrencilerinde ilk ay sorun olsa da ikinci aydan itibaren (B1 ve B2 gruplarında çok fazla sorun yaşanmamıştır.) öğrenciler, artık Türkçeyi anlamaya ve üçüncü aydan itibaren yavaş yavaş Türkçe konuşmaya başlamışlardır. Mayıs ayının başında kursiyerler, derste yapılan cümle örnekleri ve yapılan konuşmaların tamamını anladıklarını ifade etmişlerdir.

Diğer sorun ise incelemede listesini verilen kelime, kelime grubu ve cümlelerin telaffuz sorunudur. Bu sorun, yanlış telaffuzun yapıldığı anda okutman ile kursiyer arasında yapılacak seslendirme tekrarları, kursiyerlerin Türkçe müzik dinlemeleri ve Türkçe dizi/film izlemeleri ile çözülecektir.

Türkçe öğretiminde Türkçe-Boşnakça (Sırpça) ilişkisi de yaşanan sorunlardan biri olduğu belirtilmişti. Cümle yapısındaki fark ile alfabedeki ve kelimelerdeki ses farklılıkları, yanlış yapıldığı anda düzeltilmiş ve yapılan tekrarlar ile bunun kalıcı olması sağlanmıştır.

İncelemede Yeni Pazar'da Türkçe öğretiminin tarihçesi, günümüzdeki yapılışında yaşanan sorunlar ve bulgular tespit edilmiş, bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir. Gelecekte Türkçe öğretiminde görevlendirilecek okutmanların belirlenmesi, bu okutmanların hangi öğretim yöntemlerini kullanacağı ve yaşadığı sorunlara nasıl çözüm bulacağı vb. konularla ilgili çeşitli öneriler sunulmuştur.

Bu bağlamda Yeni Pazar model alınarak yapılmış bu incelemenin, diğer Boşnak bölgelerindeki Türkçe öğretimi için kaynak teşkil edeceği ve söz konusu bölgelerde çalışan Türkçe okutmanlarının yapacakları incelemelerle Boşnaklara Türkçe öğretimi konusunda daha detaylı bilgilere ulaşılacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- 📖 AÇIKGÖZ Emine, ZEYTİN Emel ve DOĞAN Selen [2002]. *Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1-3*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- 📖 ARUÇI Muhammet [2013a]. "Yenipazar", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 43, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 468-471.

- _____, [2013b]. "Sancak", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 90-102.
- BARJAKTAROVIĆ Danolja [2006]. *Sancak Bölgesinde Boşnak Epik Destan Geleneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- EKER Süer [2006]. "Bosna'da Etno-Linguistik Yapı ve Türk Dili ve Kültürü Üzerine", *Milli Folklor Dergisi*, S. 72, s. 71-84.
- HAFIZ Nimetullah - ZUBÇEVIĆ HAFIZ Tacida [2014]. "Sırbistan ve Kosova'da Dünya Dili Olarak Türkçe" *Kültür Evreni Dergisi*, S. 21, s. 7-15.
- HOCA Nazif [1986]. "Yeni Pazar (Bazar)", *MEB İslâm Ansiklopedisi*, C. 13, Milli Eğitim Basımevi, s. 395-396.
- <http://media.popis2011.stat.rs/2011/prvi-rezultati.pdf> (2011 Sırbistan Nüfus Sayımı Sonuçları). (Erişim Tarihi 21.02.2015)
- <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/novi-pazar-bizimle-ne-iligisi-var> (Erişim tarihi: 21.02.2015)
- <http://www.birgrupyazar.com/sinirlar-otesi-bir-gonul-bagi/> (Erişim tarihi: 29.03.2015)
- <http://www.hurriyet.com.tr/spor/futbol/26231841.asp> (Erişim tarihi: 29.03.2015)
- <https://www.youtube.com/watch?v=7mP4rgql8e4> (Erişim tarihi: 29.03.2015)
- İYİYOL Fatih - KESMECİ Ahmet M. [2011]. "Balkan Dillerindeki Türkçe Kelimelerin Tanımlanması Problemi Üzerine Tespitler", *Turkish Studies*, C. 6/4, s. 621-632.
- MARINKOVIĆ Mirjana [2012]. "Sırp Kültüründe Osmanlı Damgası", *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, s. 44-56.
- ÖZTÜRK Hacer [2011]. "Novi Pazar", *Kardeş Kalemler*, S. 55, s. 59-60.
- RADUŞKI Nada [2011]. "Ethnic Homogenization Of Serbia In The Period 1991-2002", *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijic"*, SASA, S. 61-2, s. 37-51.
- SKALJIC Abdulah [1966]. *Turcizmi u Srpskohrvatskom Jeziku*, Svjetlost Izdavačko Preduzeće, Sarajevo.
- TÜRKMEN Fidan - YILMAZ Meryem [2013]. *Yabancılar İçin Türkçe Metinler, Okuyorum Öğreniyorum*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- TÜRKMEN Fidan [2010]. *Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi 1-3*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- YARAR Ayşe [2010]. *Osmanlı'dan Günümüze Sancak Bölgesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Sözlü Kaynaklar

- K. K. 1: Faruk Suljević: 1971 doğumlu Yeni Pazar'da yaşıyor. Yeni Pazar Belediyesi Başkan Yardımcısı. Derleme, 2015 yılı Şubat ayında yapılmıştır.
- K. K. 2: Almira Suljević: 1974 doğumlu. Yeni Pazar'da yaşıyor. Yeni Pazar Yunus Emre Türk Kültür Merkezi Yöneticisi ve Türkçe Okutmanı. Derleme, 2015 yılı Mart ayında yapılmıştır.
- K. K. 3: Suad Bećirović: 1981 doğumlu. Yeni Pazar'da yaşıyor. Uluslararası Yeni Pazar Üniversitesi Rektörü. Derleme, 2015 yılı Mart ayında yapılmıştır.
- K. K. 4: Mustafa Coşkun. 1964 doğumlu. Samsun'da yaşıyor. 2003-2005 yılları arasında Uluslararası Yeni Pazar Üniversitesi'nde Türkçe Okutmanı olarak çalışmıştır. Derleme, 2015 yılı Nisan ayında yapılmıştır.